משנה תורה / גמרא

נטילת נשמה אף קודש דבר שיש בו נטילת נשמה ואי בנוגע נטילת נשמה מי איכא אלא באכילה ואכתי מיבעי ליה לטמא שאכל בשר קודש לפני זריקה אדאתמר טמא שאכל בשר קודש לפני זריקה ריש לקיש אמר לוקה ורבי יוחנן אמר אאינו לוקה ריש לקיש אמר לוקה בכל קודש לא תגע לא שנא לפני זריקה ולא שנא לאחר זריקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה א] כדתני ברדלא אתיא טומאתו טומאתו וכי כתב ההוא לאחר זריקה אם כן לימא קרא בקודש מאי בכל קודש ש"מ תרתי גופא טמא שאכל בשר קודש לפני זריקה ר"ל אמר לוקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה אמר אביי מחלוקת בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר דברי הכל לוקה דאמר (א) קרא 1והבשר לרבות עצים ולבונה ב] דלאו בני אכילה נינהו ואפילו הכי רבינהו קרא ורבא אמר במחלוקת ג] בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר דברי הכל אינו לוקה מאי טעמא כיון דלא קרינא ביה 2וטומאתו עליו ונכרתה לא קרינא ביה 1והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל גוהאמר מר והבשר לרבות 3עצים ולבונה הכא במאי עסקינן כגון בשקדשו בכלי דנעשה כמי שקרבו כל ד] מתיריו גדתנן דכל שיש לו מתירים משקרבו מתיריו כל שאין לו מתירין משקדש בכלי איתמר המעלה אברי בהמה טמאה ע"ג המזבח ריש לקיש אמר לוקה רבי יוחנן אמר אינו לוקה ריש לקיש אמר לוקה טהורה אין טמאה לא ולאו הבא מכלל עשה לוקין עליו ורבי יוחנן אמר ה] אין לוקין עליו לאו הבא מכלל עשה אין לוקין עליו מותיב רבי ירמיה ז] 3אותה תאכלו ולא בהמה טמאה הולאו הבא מכלל עשה עשה א"ל רבי יעקב לרבי ירמיה בר תחליפא אסברא לך הבאברי בהמה טמאה דכולי עלמא לא פליגי יכי פליגי בחיה והכי איתמר ו] רבי יוחנן אמר יעובר בעשה ריש לקיש אמר אינו עובר בולא כלום רבי יוחנן אמר עובר בעשה בהמה אין חיה לא ז] ריש לקיש אמר אינו עובר עליו ח] בולא כלום ההוא למצוה מותיב רבא טאילו נאמר 4קרבן לה' בהמה הייתי אומר חיה בכלל בהמה כענין שנאמר 5זאת הבהמה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים איל וצבי וגו' תלמוד לומר 4בקר וצאן בקר וצאן אמרתי לך ולא חיה יכול לא יביא ואם הביא כשר הא למה זה דומה לתלמיד שאמר לו רבו הבא לי חטים והביא לו חטים ושעורים שאינו כמעביר על דבריו אלא מוסיף על דבריו וכשר תלמוד לומר בקר וצאן ט] 4בקר וצאן אמרתי לך ולא חיה הא למה זה דומה לתלמיד שאמר לו רבו אל תביא לי אלא חיטין והביא לו חיטין ושעורים שאינו כמוסיף על דבריו אלא כמעביר על דבריו פסול

רש"י

נטילת נשמה. כרת: **ואכתי מיבעי ליה כו'.** וכיון דלאחר זריקה נפקא לן מיניה היכי יליף מיניה תרתי: **אפילו טומאתו טומאתו.** אזהרת טמא שלא יאכל קדש אלמא אזהרתו מעונשו ילפא ועונשו לאחר זריקה הוא ולא לפני זריקה כדקתני בגמ' דהקומץ רבה (מנחות כה:) ס) יכול יהו חייבין עליו משום טומאה לפני זריקת דמים תלמוד לומר כל טהור יאכל בשר והנפש אשר תאכל בשר וגו' (ויקרא ז) הניתר לטהורים חייבין עליו משום טומאה שאין ניתר לטהורים אין חייבים עליו משום טומאה: **אם כן.** דלאוכל לאחר זריקה י) אתא קרא לכתוב בקדש ולא אמינא לאחר זריקה הוא דומיא דעונש: **מחלוקת בטומאת הגוף.** כההוא דקאמר ר' יוחנן אינו לוקה דנפקא ליה אזהרה מעונש: **אבל טומאת בשר.** טהור שאכל את הטמא דאזהרה דידיה בהדיא כתיבי יא] והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל (שם) דברי הכל לוקה: **דאמר מר והבשר.** יתירא דכתיב בסיפיה והבשר כל טהור וגו': **לרבות עצים ולבונה.** לטומאת עצמן דחיבת הקדש מכשרתם ע) לשויינהו אוכלא ואע"ג דהני לאו בני אכילה נינהו ובשר לפני זריקה לא גרע מינייהו: ה"ג **ורבא אמר** יב] **בטומאת הגוף אבל טומאת בשר איפקיש לעונש.** דסמיך לי' והנפש אשר תאכל בשר דאוקימנא כלאמר (ב) (זריקת בשר): **שקדשו בכלי.** עצים שחתה אותן במחתת כלי שרת מעל המזבח עם גחלים ולבונה שקידשה בבזיכין דלאפי' כרת בטומאת יג] הגוף נמי איכא בהו: **דתנן** יד]. לקמן בפרק בית שמאי (דף מה:) גבי טומאת הגוף: **כל שיש לו מתירין.** המתירין אותו באכילה חייבין עליו משום טומאה משקרבו מתיריו, ושאין לו מתירין משקדש בכלי: **בהמה טמאה.** סוסים וגמלים: **טהורים** טו] **אין.** מן הבקר ומן הצאן תקריבו: **אותה תאכלו.** מפרסת פרסה ומעלת גרה: **ולאו הבא מכלל עשה עשה.** כך שנויה בתוך טז] הברייתא ומסקינן בלא תעשה מניין תלמוד לומר אך את זה לא תאכלו אלמא מדאיצטריך לא תעשה אמריה יז] לאו אזהרה הוא: **דכ"ע ל"פ.** דעשה הוא דאיכא ותו לא: **כי פליגי בחיה.** ולא לענין מלקות אלא לעשה ואימור יח] נמי איפוך דרבי יוחנן לריש יט] לקיש * והכי הוה שמיע ליה לרבי יעקב: **ההוא למצוה.** בהמה מצוה להקריב וחיה רשות ומיהו טמאה ודאי לא דכתיב ממשקה ישראל מן המותר לישראל בפרק קמא דמנחות (דף ו.) גבי טריפה: **אילו נאמר קרבן לה' מן הבהמה.** ולא פירש בקר וצאן: **הייתי אומר כו'.** כענין שנאמר זאת הבהמה וכתיב בתריה איל וצבי: (ג) תרי בקר וצאן כתיבי התם (ויקרא א) מן הבקר ומן הצאן תקריבו והדר כתיב אם עולה קרבנו מן הבקר ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים:

תוספות

והבשר לרבות עצים ולבונה. מהכא נפקא לן דחיבת הקודש מכשרת פ) ומקשים הא דאמר בפ' קמא דפסחים (דף טו.) י) משקי בי מדבחיא דכן כגון יין ושמן אמאי ליתכשרו בחיבת הקודש כמו עצים ולבונה וי"ל דחיבת הקודש מהניא לשוויי אוכל מוכשר כ] מידי דדמי לאוכל כגון עצים ולבונה שהוא דבר עב וקשה כעין אוכל אבל לשוויי המשקה כאוכל מוכשר כ] לא מהניא חיבת הקודש ואם תאמר הא דאמר בפ' כל שעה (פסחים כד.) והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל למה לי אם אינו ענין לגופו דנפקא ליה מלא תוכל לאכול בשעריך תנהו ענין לכל איסורין שבתורה הא איצטריך לגופיה דלקי אעצים ולבונה ויש לומר כיון דאיתרבאי עצים ולבונה מייתורא דוהבשר ממילא אשמעינן כא] דלקי מלא תוכל לאכול בשעריך ודברי תימה הוא מנלן דאתא לרבות עצים ולבונה דילמא דווקא לבשר קאתי דמהניא ליה חיבת הקדש ולא בעינא כב] הכשר: **ואפי' הכי** רבינהו קרא. משמע שהיא דרשא גמורה ולא אסמכתא וכן משמע בפרק שני דחולין (דף לו:) דחיבת הקודש דאורייתא ולא כפירוש הקונט' דלקמן בסוף פ' בית שמאי (דף מו:) דקאמר והאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה ומשני לפסולא בעלמא ופי' בקונטרס מדרבנן וכן בפסחים בפרק כל שעה (דף לה.) דקרי ליה מעלה פירש בקונטרס מעלה דרבנן ואי אפשר לומר כן דהכי נמי הביא כפרתו אוכל בקדשים קאמר התם מעלה דאורייתא כג] הוא דמקראי נפקא לן בפ' הערל (יבמות עד:) והא דקאמר לקמן פסולא בעלמא היינו דליכא מלקות אלא איסור ק) דאורייתא וצריך לדקדק אי אתיא מילתא דאביי כד] דהכא כהני תרי לישני דלקמן פרק ב"ש (דף מו:):

שקדשו בכלי. תימה מה קידוש כלי יש בעצים דאי מה שמבקעין אותו בקורדום כשהיו מתליעים אותו הא קורדום אינו כלי שרת כדמשמע בתוספתא ל) כדתניא השואל קורדום של הקדש בקע בו וכא חבירו ובקע בו כולן מעלו נתנה לחבירו וחבירו לחבירו הראשון מעל והשני לא מעל ובעולה אינו כן נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כולן מעלו ובקונטרס פירש דמיירי הכא בעצים שחתה במחתת כה] כלי שרת מעל המזבח עם גחלים ואין כו] משמע דבמס' תמיד (דף כח:) משמע שהיה חותה מן המאוכלות הפנימיות כז] ומיהו י"ל לא בתרומת הדשן איירי אלא ביוה"כ מ) שחותה גחלים לקטרת ונראה דקידוש כלי דעצים היינו דמשכי כח] להו לגיזרין אע"ג כט] דקורדום לאו כלי שרת הוא כדאמר בפרק י"ב דמנחות (דף קו.) עצים כמה דלא משכי להו לגיזרין לא מיתכשרי והא דאמר בהקומץ רבה (שם כא.) ילאו עצים שאין מקבלים טומאה היינו קודם קידוש כלי נ):

אותה תאכלו. אפילו סמיך ס) דקתני בתורת כהנים ע) אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין: **שאינו** כמעביר על דבריו. אע"פ שאין זה מביא אלא חיה לבדה, כיון דמרצונו מביא הקרבן אין זה מעביר שהרי תלה בדעתו: **אלא** כמעביר על דבריו. ל"ע במעילה לו (דף כ:) ובפ' אלמנה ניזונת (כתובות נח:) גבי זבן לי ליתכא ואזיל וזבן ליה כורא:

עין משפט נר מצוה

יט א ב מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה יב:
כ ג מיי' פ"ו מהלכות איסורי מזבח הלכה א:
כא ד מיי' פי"ח מהל' פסה"מ הלכה טז:
כב ה ו מיי' פ"ב מהל' איסורי מזבח הלכה ו [ודוקא ועיין כ"מ מפרש טעמו דהא דמפיק הש"ס דכ"ע לא פליגי היינו דכ"ע פ"ל דלוקה ודלא כפרש"י ע"ש]:
כג ז מיי' פרק א מהל' מעה"ק הלכה א:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה כי פליגי בחיה וכו' והכי הוה שמיע ליה. וכה שכת דף עו ע"א נדה דף כד ע"א:

מוסף רש"י

נטילת נשמה. הבא למקדש טמא כרת, שנאמר (במדבר יט) ונכרתה כי את מקדש ה' טמא: אף קודש דבר שיש בו נטילת נשמה. דהיינו אכילה בטומאה שהוא גבי קדש בכרת ואוכל תרומה בטומאה במיתה, דכתיב (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללוהו (יבמות עה.) והבשר לרבות עצים ולבונה. ו"ו יתירה, לרבות עצים ולבונה של קודש לטומאה, וקאי אדלעיל והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל והבשר (פסחים יח.). לו: והבשר יתירה הוא דהא רישיה דקרא בבשר משתעי, לרבות עצים ולבונה לקבל טומאת אוכלין (חולין לו:). הא דעצי המערכה מקבלים טומאה, מדרבנן היא משום חיבת הקודש וקרא אסמכתא בעלמא, דהא עצים בעלמא לא מקבלי טומאה (מנחות כא. ועי' חולין לו.) כל שיש לו מתירים. כגון שלמים וחטאת ואשם דדמן מתיר האימורין להקטרה והבשר לכהנים, או דבר שיש לו מתירין למזבח כלבד, כגון עולת העוף ושולת בהמה ושעירים ופרים הנשרפין דדמן מתירין למזבח, וכגון שתי הלחם דדמן של כבשים הן מתירין אותן, וכגון לחם הפנים דבזיכין מתירין אותו ומנחות שניתרות בקומץ: משקרבו מתיריו. אין חייבין עליהם משום נותר וטמא ופיגול עד שיקרבו מתירין, דהכי כתיב בפיגול דשלמים לא ירצה והמקריב (לעיל כח:) כהרצאת כשר כך הרצאת פיגול מי דליף נותר וטמא מפיגול (מעילה ט.) כל שאין לו מתירין. כגון מנחת כהנים ומנחת משיח ונסכים, משיקדשו בכלי שהוא המכשירן לאכילה לאמורה כגון (לקמן מה.) כגון הקומץ והלבונה וכרי דכן עצמן מתירין (מעילה שם):

ליקוטים

ואכתי מיבעי ליה לטמא שאכל בשר קדש לפני זריקה. פי' וכיון דאיצטריך ליה לאחר זריקה ומפיק ליה בדאיתקש קדש למקדש כדמפרש בסמוך מה מקדש דבר שיש בו נטילת נשמה, היכי יליף מיניה אף לפני זריקה. הא ליה ביה נטילת נשמה לפני זריקה. (תוס' שאנץ מכוס יד):

שיטה מקובצת

אותה תאכלו ולא בהמה טמאה ולאו הבא מכלל עשה עשה. פ"ה שכך לשון המשנה ומפרש (עוד בה) [בברייתא] לא תעשה מנין ת"ל אך את זה כו'. ולא דק שהרי בכן ברייתא אינו כן כת"כ והכי איתא התם ולא בהמה טמאה אין לי אלא בעשה בלא תעשה מנין כו'. והתלמוד הביא בקיצור ע"כ (תוס' מהר"מ וצ"ל): אינו עובר ולאו בלום. הקשה בקונטרס בהמה טמאה נמי, ותירץ [משום דכתיב ממשקה ישראל]. וקשה דחיה טהורה נמי מי גרע ממפרים נקבה לעולה דאמרינן לקמן (דף לה:) דהויא כבעלת מום

מסורת הש"ס

א) מכות יד., ב) [לקמן מו: פסחים כד: לה. חולין לו:], ג) מעילה י. לקמן מה:, ד) [תמיד יח: ע"ש], ה) [פסחים מא: יבמות נד: נו: סה. עג: חולין פא.] ת"כ שמיני פרשה ג ה"א, ירוש' כלאים פ"ח ה"א, ביכורים פ"א ה"ה, פ"ב ה"א, שבת פ"ז ה"ב, פסחים פ"א ה"ד, יבמות פ"ח ה"ב, קידושין פ"ד ה"ו, סנהדרין פ"ה ה"ג פי"ז ה"ה ועי"ש ה"י, ו) עי' מכילתא משפטים פי"ב, ז) ת"כ ויקרא נדבה פרש' ב ה"ה, ח) ות"כ צו פרש' ט ה"ח, ט) חולין לו:, י) הציון אינו מדויק וצ"ל יז. ע"ש ודו"ק, כ) [ועי' תוס' פסחים יט. ד"ה אלמא, חגיגה כג: ד"ה והא, מנחות כא. ד"ה ילאו, חולין לה. ד"ה אין], ל) מעילה פ"ב ה"א, מ) עי' תוס' לקמן סו. ד"ה מן, נ) [ועי' תוס' מנחות קא. ד"ה אע"ג], ס) [וע' מכות יח: יל"ע], ע) שמיני פ"ג ה"ב:

תורה אור השלם

1. וְהַבָּשָׂר אֲשֶׁר יִגַּע בְּכָל טָמֵא לֹא יֵאָכֵל בָּאֵשׁ יִשָּׂרֵף וְהַבָּשָׂר כָּל טָהוֹר יֹאכַל בָּשָׂר: ויקרא ז, יט

2. וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַייָ וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז, כ

3. כֹּל מַפְרֶסֶת פַּרְסָה וְשֹׁסַעַת שֶׁסַע פְּרָסֹת מַעֲלַת גֵּרָה בַּבְּהֵמָה אֹתָהּ תֹּאכֵלוּ: ויקרא יא, ג

4. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַייָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א, ב

5. זֹאת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר תֹּאכֵלוּ שׁוֹר שֵׂה כְשָׂבִים וְשֵׂה עִזִּים: אַיָּל וּצְבִי וְיַחְמוּר וְאַקּוֹ וְדִישֹׁן וּתְאוֹ וָזָמֶר: דברים יד, ד-ה

הגהות הב"ח

(א) גמ' דברי הכל לוקה דאמר מר והבשר: (ב) רש"י ד"ה ה"ג ורבא וכו' כלאחר זריקה הס"ד ותיבות בשר נמחק: (ג) ד"ה הייתי אומר וכו' ולכי הס"ד ואח"כ מ"ה ת"ל בקר וצאן תרי בקר:

שינויי נוסחאות

א] אינו לוקה רבי יוחנן לטעמיה דאמר דתני ברדלא וכו' כצ"ל (ש"מ, ילקו"ש): ב] בקצת כת"י נוסף והא עצים ולבונה, וע' חולין לו ספ"ב: ג] פ"א מחלוקת בטומאת בשר אבל בטומאת הגוף ד"ה אינו לוקה (ש"מ) וע' רש"י ולקו"ש: ד] תיבת כל ליתא בכ"י וכ' ילקו"ש: ה] אמר אינו לוקה לאו הבא וכו' כצ"ל (ב"ש): ו] איתמר המעלה איברי חיה למזבח רבי יוחנן וכו' (שמ"ב): ז] בכ"י וכ' נוסף ולאו הבא מכלל עשה עשה וכ"ה בלקו"ש: ח] תיבת עליו ליתא בכת"י: ט] בכתב"י נוסף הקריבו, וכ"ה בלקו"ש ושם נוסף עוד אין לך בבהמה אלא בקר וצאן, הא למה זה דומה וכו', והשאר ליתא, ופי' לקו"ש: י] וזריקה להודיה אתא (כת"י): יא] כתיבא (כ"י): יב] אמר מחלוקת בטומאת הגוף אבל בטומאת בשר דברי הכל אינו לוקה. בטומאת הגוף הוא דאמר ריש לקיש לוקה דנפקא ליה מבכל קודש לא תגע אבל וכו' כצ"ל (ש"מ, וכת"י): יג] צ"ל דטומאת (צ"ק, ד"ה ב, ג): יד] צ"ל דתניא (כת"י ו"ה): טו] צ"ל טהורה (ש"מ): טז] בתוך הברייתא נמחק, יצ"ל בתורת כהנים (צ"ק) וע' ת"כ שמיני ריש פ"ג, ובש"מ גורס בתוך המשנה ומסקינן אין לי אלא בעשה. בלא תעשה כו': יז] צ"ל אחריגא (כת"י ודו"ב, ג): יח] צ"ל ואמוראי (ש"מ, צ"ק). ובכ"י ואיפוכי: יט] צ"ל לדריש (כת"י וש"מ): כ] מוהבשר כצ"ל (צ"ק): כא] שמעינן (ש"מ): כב] בעי (ש"מ): כג] צ"ל ומדאורייתא (ש"מ): כד] דרבא ואביי כצ"ל (ב"ש): כה] במחתה שהיא כלי (ש"מ): כו] ואין משמע כן (ש"מ): כז] הפנימיות ולא היה חותה עצים כלל ומיהו [תיבת י"ל ליתא בד"ו] לא וכו' כצ"ל (ש"מ): כח] צ"ל דמשפי. וכן בסמוך צ"ל משפי (ש"מ, צ"ק): כט] אע"ג דקורדום לאו כלי שרת הוא נמחק (ד"ו), אבל בש"מ גרס לה, ושם נוסף מ"מ חיתוכו ותיקונו חשיב להו כלי שרת כדאמר בר: ל] בח"נ מוחק תיבת במעילה ועש"כ: